

N:o 154.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till ändrad lydelse af § 1 mom. 10, § 3 mom. 7, § 4 mom. 1, 2 och 4 tryckfrihetsförordningen äfvensom till införande i sistnämnda § af ett tillagdt mom. 12; gifven Stockholms slott den 4 maj 1906.

Under åberopande af bifogade i statsrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed till Riksdagens pröfning i grundlagsenlig ordning framlägga följande

Förslag

till

ändrad lydelse af § 1 mom. 10, § 3 mom. 7, § 4 mom. 1, 2 och 4 tryckfrihetsförordningen äfvensom till införande i sistnämnda § af ett tillagdt mom. 12.

§ 1.

10:o. Å hvarje skrift varde boktryckarens namn, tryckningsorten och årtalet utsatta. Uraktlåter boktryckare sådant, varde förfallen till böter från och med femtio till och med femhundra riksdaler eller fängelse i högst sex månader. Utsätter någon — — — — — af dylik beskaffenhet.

§ 3.

7:o. Uppmaning till brott eller försök att annorledes än genom uttrycklig uppmaning, såsom genom prisande af brottslig handling, förleda till brott, så ock försök att eljest förleda till ohörsamhet mot lag eller laga myndighet; förbrytelsen skall straffas efter allmän lag, och skriften konfiskeras.

§ 4.

I afseende på bevakningen öfver skrifers lofliga allmängörande skola följande stadganden gälla:

1:o. Chefen för justitiedepartementet skall tillkomma att både inom hufvudstaden och i orterna, antingen själf eller genom vederbörligen af honom förordnade ombud, vaka öfver skrifers allmängörande, på det sätt och i de delar, som här nedanföre stadgas. På Konungens pröfning ankomme, huruvida å annan ort, än där tryckeri anlagts, chefen för justitiedepartementet må hafva särskildt ombud.

2:o. I samma stund, ej senare än en skrift till försäljning eller till spridande, på hvad annat sätt som helst, utgifves, skall ett exemplar aflämnas i Stockholm till chefen för justitiedepartementet och i hvarje annan ort till hans förordnade ombud. Boktryckare, som denna föreskrift uraktlåter, vare förfallen till böter från och med femtio till och med femhundra riksdaler eller fängelse i högst sex månader; och om han, utan att vara försedd med chefens för justitiedepartementet bevis om gjord anmälan af ett dagblad eller periodisk skrift, desamma trycker, böte etthundra riksdaler, och skriftens utgifvande inställes, intill dess utgifvaren iakttagit hvad ofvanföre därom stadgadt är.

4:o. Till ordningsmål räknas, om, vid tryckeris anläggande, uraktlåtes hvad 1 § 5 mom. därom stadgar, eller om, emot 1 § 12 mom., tryckta skrifter, hvarå boktryckarenamn, tryckningsort eller årtal ej äro utsatta, föryttras. I dessa fall äge — — — — — i denna lag icke leda.

12:o. Anträffas vid trupp eller ombord å flottans fartyg skrift, hvilken uppenbarligen åsyftar att utplåna känslan af plikter mot fosterlandet eller att uppväcka hat mot befälet eller eljest undergräfvå krigslydnaden, må, ehvad skriften synes straffbar eller icke, indragning ske af de exemplar af skriften, som vid truppen eller å fartyget anträffas. Förordnande härom

meddelas å ort utom Stockholm af chefens för justitiedepartementet ombud samt i Stockholm af den eller de personer, som nämnde departementschef för detta ändamål tillsatt. Förordnandet skall genast af befälet verkställas men varde ofördröjligen af den, som meddelat det anmaldt hos tryckfrihetskommittén; och ankomme på kommittén att pröfva, huruvida förordnandet skall äga bestånd.

Tillsättas för Stockholm flera personer med befogenhet, som nu är sagd, varde för enhvar af dem angifvet hans verksamhetsområde.

Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro

GUSTAF.

Karl Staaff.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet
å Stockholms slott fredagen den 4 maj 1906.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: TINGSTEN,
BIESÈRT,
friherre MARKS VON WÜRTEMBERG,
TAMM,
SIDNER,
HELLNER,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM.

Hans excellens herr statsministern och chefen för justitiedepartementet anförde:

»Såsom jag till statsrådsprotokollet den 7 nästlidne april haft tillfälle att framhålla, försvåras möjligheten att verksamt ingripa mot den fosterlands- och försvarsfientliga agitation, som i senare tider genom tryckta upprop till krigsmanskapet pågått i landet, i hög grad däraf att skrifterna, där de ej rent af undandragas myndigheternas kännedom, icke nog tidigt komma under chefens för justitiedepartementet eller hans ombuds ögon. En åtgärd att med kvarstad belägga skrift af sådant slag, hvilken anses brottslig, är till stor del förfelad, om den ej kan verkställas med snabbhet.

Bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen om kvarstad hvila otvifvelaktigt på förutsättningen att, om ej i den ort, där en skrift utgifvits, densamma blifvit med kvarstad belagd, skriftens vidare spridande ej kan

förhindras. Håri ligger, såsom lätt inses, ett icke oviktigt hinder för att å de andra platser, där krigsmanskap finnes samladt, kunna verksamt ingripa mot skrifter af brottsligt innehåll.

Den agitation, hvarom här är fråga, lämnar inga medel obegagnade att, när så finnes nödigt, snabbast möjligt befordra sina tryckalster till dem, för hvilka de äro afsedda. Och det mål, som därmed åsyftas, kan redan vara vunnet, långt innan ett ingripande från myndigheternas sida kunnat äga rum. En nära liggande utväg till skydd mot denna agitation synes då vara, om på sådana platser, där krigsfolk är samladt, kunde tillsättas särskilda ombud med uppgift att vaka öfver skrifers allmängörande och med samma rätt att föranstalta om kvarstad å brottsliga skrifter, som nu tillkommer chefens för justitiedepartementet ombud i tryckningsorterna. Införandet i § 4 mom. 1 tryckfrihetsförordningen af en bestämmelse i denna riktning tillåter jag mig alltså föreslå.

Om än åtskilligt torde kunna vinnas genom den sålunda ifrågasatta anordningen, är det dock uppenbart, att den ensam ej skall vara tillräckligt verksam. Det har på sista tiden visat sig att de, som nu bearbeta krigsmanskapets sinnen i försvarsfientlig riktning, äro väl medvetna om, huru de skola nå sina syften, utan att alltför mycket utsätta sig för faran af åtal. Direkta uppmaningar till olydnad mot lag eller befäl söker man merendels undvika. Så mycket ifrigare arbetar man på att för okritiska sinnen framställa fosterlandet såsom värdelöst för dem, hvilka icke äro att räkna till de mera bemedlade, att förringa betydelsen af det arf vi erhållit i ett fritt samhällsskick och lagbundna förhållanden. Härigenom bildas en utgångspunkt för uppammande af klasshat. Landets försvar göres liktydigt med försvaret af de rikas ägodelar. Kärleken till fosterlandet framhålles icke längre såsom en dygd. Lydnaden mot befälet blir icke längre en plikt utan ett förhatligt tvång.

Hvad verkan dylika, än tydligt utsagda, än mer eller mindre föräckta läror skola öfva på dem, hvilka icke själfva förmå inse deras samhällsupplösande syfte, lärer ej vara svårt att finna. De dryga offer, landet bringar för att sätta sina söner i stånd att, om och när olyckans dagar komma, framgångsrikt upptaga kampen till försvar för landets frihet, äro bortkastade, om under manskapets utbildningstid fosterlandskänslan dödas och krigslydnaden undergräfvades. Faran är stor, att nu så verkligen sker. Framställningar, som kunna medföra sådan verkan, må då ej tålas inom krigsmanskapets led. Om således vid trupp eller ombord å flottans fartyg anträffas skrift, hvilken uppenbarligen åsyftar att utplåna känslan af plikter mot fosterlandet eller att uppväcka hat mot befälet eller eljest undergräfvat krigslydnaden, torde indragning böra få ske af de exemplar

af skriften, som vid truppen eller å fartyget kunna öfverkommas. Och detta äfven i det fall, att skriften ej synes kunna göras till föremål för åtal.

Att genom en sådan af den anarkistiska propagandan själf framkallad extra ordinär åtgärd tryckfriheten ej lider något intrång torde vara uppenbart. Rätten att öfva kritik, lika nyttig på det militära som på andra områden, är ej inskränkt. För staten, som tager de till stor del annu omyndiga värnpliktiga från deras hem och inkallar dem till sina skolor för att där uppfostras i försvarstjänsten, är det emellertid en plikt att tillse, att deras sinnen ej må fördärfvas genom att utan skydd utsättas för verkningarna af en hänsynslös anarkistisk agitation. Någon farhåga för att skrifter af annat än anarkistiskt innehåll skulle kunna träffas af den ifrågasatta åtgärden bör med den föreslagna formuleringen ej finnas.

Förordnande om nu nämnda indragning torde, i nära anslutning till gällande bestämmelser om kvarstad, böra meddelas af civil myndighet. På det att emellertid rättigheten att indraga en skrift ej må komma till användning utan giltiga skäl, torde, i öfverensstämmelse med ett för vissa i § 5 tryckfrihetsförordningen angifna fall föreskrifvet förfaringssätt, vara lämpligt stadga, att förordnande om skrifts indragning skall underställas tryckfrihetskommitténs pröfning och att på denna pröfning skall bero, huruvida förordnandet må äga bestånd.

I afseende å de myndigheter, som i orterna skola äga att meddela beslut om indragning, böra chefens för justitiedepartementet ombud därtill äga erforderliga kvalifikationer. I Stockholm torde en eller flera personer, hvar för sitt verksamhetsområde, böra erhålla särskildt uppdrag att utöfva den beslutanderätt, hvarom nu närmast är fråga.

Det återstår att tillse, huruvida icke åtgärder kunna vidtagas för att söka förhindra, att brottslig skrift må kunna till lägerplatser och kaserner införas, innan den hunnit beläggas med kvarstad i tryckningsorten. Det straff, som i § 4 mom. 2 tryckfrihetsförordningen stadgas för boktryckares uraktlåtenhet att *genast* till chefen för justitiedepartementet eller hans ombud aflämna en hos honom tryckt skrift, är, enligt hvad erfarenheten gifvit vid handen, icke tillräckligt verksamt mot öfverträdelse af stadgandet. Helt nyligen har inträffat, att, innan kvarstad hunnit läggas å en såsom brottslig ansedd skrift, denna vunnit stor spridning öfverallt i landet, och detta möjliggjordes därigenom, att skriften inlämnades till chefens för justitiedepartementet ombud först dagen efter det den från trycket utkommit. Att en dylik uraktlåtenhet, när den måste antagas vara eller bevisligen är afsiktlig, må kunna försonas med ett så ringa bötesbelopp som 75 kronor, kan icke tillfredsställa rättsmedvetandet, utan för sådant fall torde böra dömas till fängelse eller åtminstone bötesstraffet

betydligt höjas. Jag anser mig därför böra föreslå, att för boktryckare, som ej fullgör föreskriften i nämnda lagrum, må stadgas böter från och med 50 till och med 500 riksdaler eller fängelse i högst sex månader. En ändring af § 4 mom. 2 tryckfrihetsförordningen i denna riktning medför naturligtvis, att omförmälda uraktlåtenhet ej vidare kan räknas till ordningsmål, hvadan en ändring af § 4 mom. 4 häraf påkallas.

Då en höjning af det i § 4 mom. 2 tryckfrihetsförordningen stadgade straff kan antagas medföra ökad frestelse till underlåtenhet att, såsom i § 1 mom. 10 tryckfrihetsförordningen är föreskrifvet, å tryckt skrift utsetta boktryckarenamn, tryckningsorten och årtalet och därigenom söka förhindra upptäckandet af den, från hvars boktryckeri skriften utgifvits, synes äfven det i sistnämnda lagrum för sådan underlåtenhet stadgade straff böra i lika mån höjas.

Mellan strafflagen och tryckfrihetsförordningen har hittills nödig öfverensstämmelse saknats därutinnan, att enligt tryckfrihetsförordningen uppmaning till andra brott än myteri, uppror och våld å person eller egendom varit straffri, under det att 10 kap. 14 § strafflagen afser uppmaning till hvarje slags brott samt till annan ohörsamhet mot lag eller laga myndighet. Detta i hög grad oegentliga förhållande har jag ansett böra afhjälpas. Det lär ej kunna påstås, att faran af det tryckta ordets missbruk skulle vara mindre än af det talade ordets. I sammanhang med den ändring i strafflagen, som Kungl. Maj:t denna dag beslutit föreslå Riksdagen, torde således äfven stadgandet i § 3 mom. 7 tryckfrihetsförordningen böra undergå en därmed öfverensstämmande ändring.»

Föredraganden uppläste härefter förslag till ändrad lydelse af § 1 mom. 10, § 3 mom. 7, § 4 mom. 1, 2 och 4 tryckfrihetsförordningen äfvensom till införande i sistnämnda § af ett tillagdt mom. 12 och hemställde, att förslaget måtte föreläggas Riksdagen till pröfning i grundlagsenlig ordning.

Statsrådets öfriga ledamöter instämde i hvad föredraganden sålunda anfört och hemställt;

och behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, med bifall till denna hemställan, förordna, att till Riksdagens pröfning i grundlagsenlig ordning skulle aflätas nådig proposition af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet

Carl Lundquist.